

8. Ковшова И. В. Ценностная дифференциация в культурной системе / Ирина Владимировна Ковшова // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2011. – Вип.46. – С.411–416.

9. Котова И. Б. Философские основания современной педагогики / И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов. – Ростов–на–Дону: Изд–во РГПУ, 1994. – №4. – С.15–26.

10. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции / Д. А. Леонтьев // Вопросы философии. – 1996. – №4. – С.15–26.

11. Никандров Н. Д. Проблема ценностей в подготовке учителя / Н. Д. Никандров // Магистр. – 1994. – №6. – С.41–43.

12. Парсонс Т. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личность и место социальных систем / Т. Парсонс // Американская социологическая мысль. – 1996. – С.462–472.

13. Пелех Ю. Цінності і смисл як інтерпретація педагогічного суцього / Юрій Пелех // Вища освіта України. – 2009. – №3. – С.21–30.

14. Подолянюк Л. А. Ціннісний світ людини в її екзистенції / Л. А. Подолянюк // Наука. Релігія. Суспільство. – 2011. – №1. – С.24–29.

15. Равкин З. И. Аксиология, приоритеты в сфере образования и воспитания / З. И. Равкин // История и современность. – М.: ИТОП РАО 1997. – 370 с.

16. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / Г. Рикерт. – М.: Республика, 1998. – 416 с.

17. Сартр Ж.–П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж.–П. Сартр // Сумерки богов. – Политиздат, 1989. – С.319–344.

18. Цимбал О. В. Соціально–філософський аспект трансформації аксіологічних орієнтацій молоді в сучасному суспільстві / О. В. Цимбал // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів X Міжнародної науково–практичної конференції, м. Вінниця, 14–16 жовтня 2010 р. – С.147–150.

19. Шпенглер О. Закат Европы / О. Шпенглер; пер. с нем. и примеч. И. И. Миханькова. – Мысль, 1998. – 606 с.

References

1. Abulkhanova–Slavska K. A. Deyatelnost i psikhologiya lichnosti / K. A. Abulkhanova–Slavska. – М.: Nauka, 1980. – 335 s.

2. Gusserl E. Logicheskiye issledovaniya. – T.2 / E. Gusserl. – Riga, 1988.

3. Dashutin H. P. Ukrayinskyi eksperyment na terezakh humanizmu / Dashutin H. P., Mykhalchenko M. I. – К.: Parlam. vyd–vo, 2001. – 335 s.

4. Diltey V. Sbranie sochineniy v 6 t. Pod red. A. V. Mikhailova i N. S. Plotnikova. – T.1: vvedeniye v nauki o dukhe / Per. s nem. pod red. V. S. Malakhova. – М.: Dom intelektualnoi knigi, 2000.

5. Diurkgeim E. Sotsiologiya. Ee predmet, metod, prednaznachenie / E. Diurkgeim; per. s fr., sostavlennyye, poslesloviye i primechaniya A. B. Gofmana. – М.: Kanon, 1995. – 352 s.

6. Zinchenko V. P. Obrazovaniye, kultura, soznaniye / V. P. Zinchenko // Filosofiya obrazovaniya XX veka. – М., 1992. – С.101–128.

7. Kaluzhna T. H. Pedahohichni osnovy stanovlennia aksiolohichnoyi paradyhmy v osviti / Tetiana Hryhorivna Kaluzhna // Gileya: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats / Gol. red. V. M. Vashkevych. – К.: VIR UAN, 2011. – Vyp.45. – С.463–471.

8. Kovshova I. V. Tsennostnaya differentsiatsiya v kulturnoi sisteme / Irina Vladimirovna Kovshova // Gileya: naukovyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats / Gol. red. V. M. Vashkevych. – К.: VIR UAN, 2011. – Vyp.46. – С.411–416.

9. Kotova I. B. Filosofskiyе osnovaniya sovremennoi pedagogiki / I. B. Kotova, E. N. Shiyaynov. – Rostov–na–Donu: Izd–vo RGPU, 1994. – 142 s.

10. Leontyev D. A. Tsennost kak mezhdistsiplinarnoye ponatiye: opyt mnogomernoi rekonstruktsii / D. A. Leontyev // Voprosy filosofii. – 1996. – №4. – С.15–26.

11. Nikandrov N. D. Problema tsennosti v podgotovke uchitelia / N. D. Nikandrov // Magistr. – 1994. – №6. – С.41–43.

12. Parsons T. Sistema koordinat deystviya i obshchaya teoriya sistem deystviya: kultura, lichnost i mesto sotsialnykh sistem / T. Parsons // Amerikanskaya sotsiologicheskaya mysl. – 1996. – С.462–472.

13. Pelekh Yu. Tsinnosti i smysl yak interpretatsiya pedahohichnoho sushchoho / Yurii Pelekh // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2009. – №3. – С.21–30.

14. Podoliyanko L. A. Tsinnisnyi svit liudyny v ii ekzystentsii / L. A. Podoliyanko // Nauka. Relihiya. Suspilstvo. – 2011. – №1. – С.24–29.

15. Ravkin Z. I. Aksiologiya, priorityty v sfere obrazovaniya i vospitaniya / Z. I. Ravkin // Istoriya i sovremennost. – М.: ITOП RAO 1997. – 370 s.

16. Rikkert G. Nauki o prirode i nauki o kulture / G. Rikert. – М.: Respublika, 1998. – 416 s.

17. Sartr Zh.–P. Ekzistsentsializm – eto gumanizm / Zh.–P. Sartr // Sumerki bogov. – Politizdat, 1989. – С.319–344.

18. Tsymbal O. V. Sotsialno–filosofskiy aspekt transformatsii aksiolohichnykh oriyentatsii molodi v suchasnomu suspilstvi / O. V. Tsymbal // Humanizm ta osvita. Zbirnyk materialiv X Mizhnarodnoi naukovо–praktychnoi konferentsii, m. Vinnytsia, 14–16 zhovtnia 2010 r. – С.147–150.

19. Shpengler O. Zakat Evropy / O. Shpengler; per. s nem. i primech. I. I. Mikhankova. – Mysl, 1998. – 606 s.

Polishchuk O. S., Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the department of social sciences Khmelnytskyi Humanitarian–Pedagogical Academy (Ukraine, Khmelnytskyi), Prokurator2007@ukr.net

Values of collective action in social structure of the society

The importance of values of collective action in the social structure of the society and human existence has been studied. Their vital sense importance in the life of every person, social group, nation, state, etc. has been determined, because the values contribute to the process of self– identity of a personality and thus they act as a structural element of the collective action of various social formations. It is proved that all the values are divided into universal, spiritual, national, political, and they are defined by the historical period of the development of society and have a specific historical value. In certain periods of social development, especially in revolutionary ones, there is a value crisis – the violation of the vertical of value orientation.

It is cleared out that in our country, along with the old exist new values, and this complicates the process of development of collective action and brings some confusion into the value orientation of a person. The results of the conducted analysis give reason to believe that values define the direction of development of the collective action of social entities both in the geopolitical and spiritual relations, and they also contribute to the process of self–identification.

Keywords: values, self–identification, collective action, existence, value crisis, harmonious development, personality.

УДК 111.12:124.2:[111.32:316.1]«19»

Сафонік Л. М., кандидат філософських наук, доцент, докторант кафедри філософії, Львівський національний університет імені І. Франка (Україна, Львів), lidiyasafonik@gmail.com

СМИСЛОВА МОЗАЙЧІСТЬ БУТТЯ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Вказується, що дигітальна культура уможливила існування сучасної людини в межах ситуативних буттєвих смислів, що зумовило формування смислових буттєвих мозаїк. Зазначено, що людина – це смислова мозаїка, і незважаючи на її мережеву комунікативність, існує обособлено й закрито, хоча інтенсифікує свою комунікацію за допомогою інформаційних технологій. Позитивним є те, що смислова мозаїчність буття сучасної людини свідчить про вагомість смислоконститування у процесі формуванні сенсо–розуміння, яке розуміється як інтегративна засада смислів людського буття.

Ключові слова: людина, буття, життя, сенс, смисли, мозаїка.

Зміна узвичасних контекстів привела до життя новий тип гуманізму, який своєю чергою є підґрунтям постгуманістичного уявлення про сенс життя. Ера сучасної зневіри загалом знаменує особливість сучасного соціального простору, незважаючи на прихильність великої кількості людей до християнських ідеалів. Е. Левінас зазначає: «значна частина людськості не знаходить більше в релігії або релігійності шляхів до духовного життя (...) добро, до якого запрошує релігія, не творить Блага, а очищення, яке вона пропонує, не змиває бруду» [7, с. 23]. Отже, питання про «смісл життя в контексті християнської традиційної аксіології зависає в повітрі. Йому просто немає за що «зачепитися»

[10, с. 186]. У сучасному світі релігійна ідентичність є лише одним із добровільно вибраних способів осенсовування життя.

Модель патріархальної сім'ї втрачає своє класичну сутність та призначення. М. Кастелз наголошує на тому, що розпорощення патріархальних сімейних зв'язків має негативні наслідки, а саме «...якщо не будуть винайдені нові форми співіснування і співвідповідальності, які поєднують жінок, чоловіків і дітей в зреконструйованій егалітарній сім'ї, яка більше пасує вільним жінкам, свідомим дітям та невпевненим чоловікам» [17, с. 23]. Такі буттєві процеси, з одного боку, спричинили те, що у сучасному світі відбувається процес «розутілення» людини та фрагментації суспільства, з іншого, – А. Васильченко концепт «розутілення» пояснює так, що це процес «...виведення соціальних відносин поза їхні узвичаєні локальні контексти...» [13, с. 115]. Прагнення людини – відокремитися від традиційних супутників людського життя – смерті, хвороби, божевілля, злочинності, – А. Гіденс називає такий процес «вилучення з досвіду» [16]. Людина перестає говорити про смерть як про те, що очікує її наприкінці життя.

Модерній людині порівняно з традиційною притаманне зовсім інше уявлення про простір і час. Просторова побудова світу здебільшого залежить від функціонування електронних мереж, ніж від фізичних параметрів. Відчуття часу від плинного, розміреного змінилося на можливість швидкої його акумуляції завдяки можливостям накопичення інформації та швидкої витрати за допомогою активної комунікації. М. Кастелз висуває ідею «позачасового часу» і «плаваючого простору» [17, с. 15]. Людина сьогодення живе в культурі *instant*, тобто бажання мати все швидко, без зволання. Медіа–культура, мода, заклади швидкого харчування сприяють формуванню такого типу культури, особливо серед молоді. Отже, центр морального життя пересунувся в царину особистих стосунків, громадського життя, виробництва особистих благ та їх споживання. Позитивним є те, що сучасний тип інструментального мислення та можливості науково–технічного прогресу сприяють побудові «відносно небезпечного і сприятливого для окремої людини середовища існування» [13, с. 115]. Комфортна зона проживання надзвичайно важлива теперішній людині, яка досягнута титанічними зусиллями і працею багатьох, втрачає своє опертя. Відтак сучасна людина не ставить перед собою утопічних цілей, високої мети, оскільки спроба реалізації ідеї вищої мети суперечить принципам життєвої динаміки. Ідею зневаги до реального, тілесного блага в ім'я вищої мети все менше підтримує сучасна людина, оскільки прагне досягнення реального добробуту.

Процес «розутілення» людини та фрагментації суспільства спричинив трансформацію людини сьогодення, яку можна назвати людиною–мозаїкою, яка займає певний соціальний простір, екстраполюючи у світ свої буттєві смисли. Молода людина переважно не замислюється над потребою закорінення, оскільки швидкість сприйняття інформації та темп життя не сприяють цьому буттєвому процесу. Інформаційні технології відіграють вирішальну роль у процесі комунікації людей–мозаїк, бо людина–мозаїка інтенсифікує свою комунікацію за допомогою інформаційних технологій. Не дивно, що реальна комунікація зазнає ціннісно–смыслового розпорощення. Дж. Пітерс передає особливості сприйняття людини,

яка квапить жити і потребує постійного оновлення, яка прагне потрясіння, бо відлученість від потрясіння робить її нещасною: «І бомба, і інформація дають таємне задоволення від можливого апокаліпсису, п'янить сучасних людей (звиклих до потрясінь від нового) відчуттям споглядання саморуйнування. Комп'ютер позначає найвагомий момент історії, а бомба – останній» [11, с. 35].

Закритості й окремішності людини сприяють сучасні засоби зв'язку, які загалом визначають образ культури, задають спосіб її кодифікації. Більше того культуру сьогоденного суспільства визначають за тим, якими комунікативними пристроями та джерелами користуються люди. М. Маклюен, канадський дослідник, наголошує, що технологія комунікації, властива суспільству, визначає особливості цього суспільства [8]. Отже, людина як смислова мозаїка живе обособленим та закритим життям, незважаючи на її мережеву комунікативність. Дж. Пітерс наголошує, що інтернет–спілкування можна порівняти з культурою «речей одноразового використання» [11], оскільки людина легко і без жалю прощається з віртуальними друзями та коханими. Така форма спілкування дарує можливість удаваної незалежності, мобільності та свободи. Проте ми не зовсім погоджуємося з Дж. Пітерсом, що таке спілкування завжди є фальшивим, оскільки «чиста «фальш не спроможна підкорити собі мільйони людей у всьому світі. Інтернет–спілкування сприяє консолідації людей у їхній боротьбі за свободу, швидкому об'єднанню людей заради допомоги іншим, позбавляє людину самотності та відчуття емоційного та інформаційного голоду. В. Мельник слушно наголошує, що «все залежить від критичної маси духовно налаштованих учасників інтернет–спілкування» [9, с. 13]. Мислитель підкреслює внесок комп'ютерних технологій у смислопошукову діяльність людини, бо «комп'ютерні технології, кінець–кінцем, носять антропний характер, виступаючи в якості еволюційно–запрограмованих активаторів смислопошукової діяльності людини» [9, с. 12]. Американський учений Д. Домінік уважає, що позитивність такого спілкування у нівелюванні расових, статевих, вікових, зовнішніх відмінностей, отже, «анонімність може слугувати утвердженню рівності» [15, с. 333].

Дигітальна культура, опосередкована і трансформована різноманітними інформаційними технологіями, а саме – компакт–дискними пристроями запам'ятовування, стильними телефонами, універсальними цифровими дисками, кишеньковими комп'ютерними довідниками–записниками тощо, уможливує зв'язки з різними галузями знання, обмін особистим досвідом, засвідчення факту своєї присутності у світі, спонукаючи до комунікації–без–меж. Безумовно, що живу Бахтінську комунікацію замінює новий спосіб спілкування: короткі лозунги–заклики, завдання яких викликати емоційне збурення у читачів та дописувачів. Письмовий діалогічний текст є прийнятною формою спілкування, який сприяє появі відчуття безпосереднього контакту. Інформація стає фундаментальною категорією, яка суттєво впливає на спосіб існування суспільства та культури. На думку Т. Еріксона, сучасна людина має надлишок інформації, яка спричинила поверхневність її мислення. Мислитель у праці «Тиранія моменту: швидкий і повільний час в інформаційну добу» заявляє: «Два останні десятиріччя стали свідками стрімкого розвитку найрізноманітніших

технологій, що зберігають час – від досконалих багаторівневих таймерів до електронної пошти, звукової пошти, мобільних телефонів і текстових процесорів; і усе ж мільйони з нас ніколи ще не мали так мало вільного часу» [5, с. 8]. Швидке сприйняття інформації та швидке її забуття призводить до того, що людина «...без зусиль досягне чого завгодно, тому що нічому насправді не надає великого значення» [12, с. 61]. Таке мислення уможливило втрату приватності свого статусу, оскільки людина виносить на розсуд публіки «все особисте, за можливістю, публічно і потенційно доступне для публічного споживання; причому доступне надовго, до скону часу, оскільки Інтернет «не дає забути «нічого з того, що колись було записане на одному з його незліченних серверів» [1, с. 35, 36]. Приватне життя, особисті стосунки, власні таємниці втрачають свою анонімність, «ми добровільно віддаємо на заклання наше право на приватне життя. Чи можна сказати, просто погоджуємося з втратою як прийнятною ціною за надані в обмін дива» [1, с. 36].

Позитивним є те, що дигітальна культура сприяє уникненню традиційних типів цензури та контролю. Завдяки соціальному режиму людина має змогу гратися зі своєю ідентичністю, приховуючи або «змінюючи» стать, вік, національність, місце народження та проживання, щоденний образ та соціальний статус. Симуляція та гра стають простором для творення своїх смислових мозаїк, вилетених у буттєвий контекст людини. Ж. Бодріяр не випадково наголошує на тотальній симуляції і копіюванні, повторенні і запозиченні [3; 4]. Однак загальнодоступність, легкість користування електронно-цифровими засобами сприяє швидкій комунікації з великою кількістю людей, що сприяє подальшим соціально-культурним трансформаціям.

З іншого боку інтерактивність електронно-цифрових засобів кидає виклик та трансформує традиційні взаємовідносини автора і читача, підриває писемну освіченість та спонукає розвитку нової її форми «дигітальної писемності». Кіберпростір та супровідні йому субкультури впливають на формування людиною сенсо-розуміння. Життя неначе набуває статусу легкості та безпроблемності. Блоги та сторінки в соціальних мережах виконують функції самопрезентації, самореклами, саморефлексії, самопізнання, свідомого творення того чи іншого образу себе. Сучасна людина, за влучним висловом З. Баумана, створює попит на саму себе і, як наслідок, отримуємо «сповідальне суспільство», і оновлена версія Декартового Cogito звучить тепер, так: «Бачу, отже, існую», і чим більше людей мене бачить, тим більше я існую [1].

Отже, з одного боку, дигітальна культура творить образ децентрованої та відкритої культури, де носії цієї культури насолоджуються своєю розкутістю, таємничістю, демонстративністю та ексцентричністю, тяглістю до свободи та незалежності, з іншого, – небезпека мозаїчної культури в тому, що вона сприяє поверхневості мислення людини, витонченню культурного буттєвого пласту. Саме тому Дж. Балтер не поділяє захоплення дигітальною культурою і застерігає, що залежність від різноманітних гаджетів може перетворити життя індивіда на в'язницю, а «...індивідуальні свободи та приватні інтереси руйнуються під тиском електронного нагляду» [14, с. 126]. За допомогою мережевої комунікації людина має великий потенціал «гри з ідентичностями», що дає

змогу змінити спосіб самовизначення та сприйняття самої себе, розширити межі конституювання власної особистості та виявити нові аспекти свого «Я». Дигітальна культура сприяє відчуттю домашнього затишку у бутті, позбавленого самотності та забуття.

Мережеве спілкування сприяє невимушеності, легкості, всезнайству, відчуттю причетності до значимих подій та сприяє зростанню особистої значимості. Отже, загалом спроможне насичувати душу людини яскравими емоціями та карколомними переживаннями. Ідентичність сучасної людини формується щораз в більш інтимний спосіб, що спонукає людину оточити себе спільнотою у все більш обмеженому масштабі, виключити з неї усіх, хто має інші політичні переконання, вподобання та стиль поведінки. Зауважимо, що звуження ідентичності в парадоксальний спосіб відбувається одночасно з її розширенням, оскільки технологічні комунікації дають змогу людині ідентифікувати себе з географічно віддаленими спільнотами, носіями різних культурних, гендерних особливостей, соціального статусу, спонукає її відчутти себе одним з представників наднаціональної і наддержавної спільноти.

Можемо дійти висновку, що звуження ідентичності переважає в середовищі іммігрантів, релігійних фундаменталістів, які завдяки інтернет-спілкуванню (яке мало б сприяти її розширенню) мають змогу жити життям діаспори, і не бачать потреби в асиміляції у нову соціально-культурну спільноту. Дж. Батлер акцентує увагу на тому, що в більшості північноєвропейських країн наявне розшарування в колі феміністок, квір-спільнот, гей-лесбійських правозахисників, антирасистських рухів, рухів за свободу віросповідання. Всередині певних соціальних груп переважають закриті культурні осередки, що уподібнює ці структури до мозаїчних, кожна з мозаїк тримається на виключенні тих, хто має відмінні погляди. Окремі соціальні групи комфортно почувають себе у своїх межах і не бачать нагальної потреби комунікувати з Іншими або державою загалом, крім переговорів на користь власних інтересів. Вони поривають зі своєю колишньою груповою ідентичністю, не набуваючи за цього ні спільної, ні якоїсь іншої ідентичності [2]. Небезпека закритості окремих груп та людей сприяє тому, що вони відмовляють іншим у праві на суспільне визнання та особистий поступ. У межах української двомовної культури розмитість ідентичності загрожує небезпекою маніпулятивного впливу з боку чужих смислів, хибного ототожнення себе з недружніми агресивними етносами.

Незважаючи на усі застороги, сучасна людина спроможна витворити унікальний дискурс сенсо-розуміння, який з'являється на межі реального та віртуального світів. З. Бауман слушно заявляє: «бути відсутнім у соціальних мережах, значить – програти» [1, с. 10], і сьогодні вибудовується нова реальність, новий наратив людства, «який з'являється на телеекранах і комп'ютерних моніторах» [1, с. 11]. Відтак, реальний та віртуальний простір сприяють творенню поліідентичності, провокуючи цим відмову від реальної самототожності і творення заплутаних і складних гетерогенних серій ідентичностей. Дискурс сенсу життя завдяки творенню складних, заплутаних серій ідентичностей-сміслів втрачає свою всезагальну затребуваність. Людина-мозаїка не завжди конститує сенс життя як дискурс (сенсо-розуміння), оскільки подекуди перебуває у просторі ситуативних

смислів та життєвих сенсів, перебувати на поверхні буття, «нівелюючи моральні горизонти» [13, с. 14].

Неусталеність людини у бутті є однією з причин того, що українські студенти здобувають декілька суміжних спеціальностей, оскільки не впевнені, яка з них виявиться кон'юктурно затребуваною, і сприятиме професійному зростанню. Зазначимо, що культура загалом у глобалізованому світі набуває обрисів мозаїчності і «дрейфує між локальними і глобальними, між колективними і індивідуальними, безпосередніми та медіа-опосередкованими формами досвіду» [6, с. 17]. Мозаїчне спілкування провокує існування мозаїчної соціальної структури глобалізованого світу. Однак у певних критичних ситуаціях мозаїчні смислові спільноти спроможні прийти на допомогу Іншому, мобілізуватися заради вирішення важливих соціальних завдань та прагнень.

У підсумку зазначимо, що смислова мозаїчність буття не сприяє затребуваності фундаментальної потреби сенсу життя, оскільки більшість людей пов'язує сенсотворення (*meaning making*) з процедурою внесення порядку у зміст свідомості через інтеграцію своїх дій у єдине переживання смислового потоку [18, с. 216]. М. Чіксентміхалі, аналізуючи проблему сенсу як теорію «потoku» й «плинного переживання» констатує, що наївно вважати, неначе життю притаманний єдиний всеохоплюючий сенс, у світлі якого набуває смислу будь-яка активність сьогодення, минулого та майбутнього [18, с. 215]. Однак мислитель розуміє значимість процедур цілєтворення заради стійкості людини у бутті, оскільки наявність мети позитивно впливає на процес сенсотворення. Він зазначає, що немає жодної культури, яка не утримувала б в собі систему смислів, які можуть слугувати смисловими орієнтирами людського цілєтворення [18, с. 216].

Загалом дигітальна культура сприяє творенню смислових мозаїк, що сприяють трансформації дискурсу сенсу життя. Буття сучасної людини свідчить про вагомість смислоконститування у процесі формування сенсо-розуміння. Однак небезпека мозаїчних смислових утворень у їх окремішності та закритості, що уможливило зникнення голосу Іншого з комунікативного простору. Думаємо, що сенс життя як інтегративна засада смислів людського буття є тією формулою, яка прийнятна сучасній людині, оскільки відповідально конституований дискурс сенсо-розуміння сприяє стійкості людини у бутті, закоріненню в соціально-культурні буттєві пласти, витворенню ідентичності та реалізації автентичності.

Список використаних джерел

1. Бауман З. Моральна сліпота. Втрата чутливості у плинній сучасності [Текст] / Зігмунт Бауман, Леонідас Донкіс; [пер. з англ. О. Буденка]. – К.: Дух і літера, 2014. – 280 с. – («Бібліотека спротиву, бібліотека надії»).
2. Батлер Дж. Згуртовані тіла та політика вулиці [Електронний ресурс] / Джон Батлер. – Режим доступу: <http://eicp.net/transversal/1011/butler/uk>.
3. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть [Текст] / Жан Бодріяр; [пер. з фр. Л. Кононович]. – Л.: Кальварія, 2004. – 376 с.
4. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція [Текст] / Жан Бодріяр; [пер. з фр. В. Шовкуна]. – К.: Основи, 2004. – 230 с.
5. Еріксон Т. Г. Тиранія моменту: швидкий і повільний час в інформаційну добу [Текст] / Томас Гіланд Еріксон; [пер. з англ. В. Дмитрука]. – Львів: Кальварія, 2004. – 196 с.
6. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід [Текст] / Джеймс Лалл; [пер. з англ. О. Гриценко та ін.]. – К.: К. І. С., 2002. – 264 с.
7. Левінас Е. Між нами. Дослідження Думки-про-іншого [Текст] / Емануель Левінас; [пер. з фр.]. – К.: Дух і літера; Задруга, 1999. – 312 с.
8. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: внешние расширения человека [Текст] / Герберт Маршал Маклюэн; [пер. с англ. В. Николаева]. – М.: «Жуковский; Канон-пресс-Ц; Кучково поле, 2003. – 464 с.
9. Мельник В. Людина і технонаука в контексті ноосферної парадигми [Текст] / Володимир Мельник, Віктор Маринюк // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. – 2013. – Вип.16. – С.3–17.
10. Мудраков В. «Концепція релігійності» Ф. Ніцше: абсолютний нігілізм чи нова метафізика людини / В. В. Мудраков // Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження. – К.: ЦГО НАН України, 2013. – №29. – С.180–195.
11. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі: історія ідеї комунікації / Джон Дарем Пітерс; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К.: Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2004. – 302 с.
12. Сьоран (Еміль Чоран). Допінг духу: есеї [Текст] / Еміль Сьоран (Чоран). – К.: Грані-Т, 2011. – 184 с. («Deprofundis»).
13. Тейлор Ч. Етика автентичності [Текст] / Чарльз Тейлор; [пер. з англ.]. – 2-ге вид. – К.: Дух і літера, 2013. – 128 с.
14. Butler J. Uwikłani w plec. Feminizm i polityka tożsamości, przeł [Текст] / Judith Butler [vct. Karolina Krasuska]. – Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2008. – 270 p.
15. Dominick J. R. The Dynamics of Mass Communication [Текст] / Joseph R. Dominick. – Boston: McGraw-Hill Companies, 1999. – 568 p.
16. Giddens A. Nowoczesność i tożsamość [Text] / Anthony Giddens. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010. – 328 p.
17. Castells M. Siła tożsamości [Text] / Munuel Castells. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – 464 p.
18. Cavell S. Must We Mean We Say. A book of Essays [Text] / Cavell Stanley. – Cambridge University Press, 1976. – 363 p.

References

1. Bauman Z. Moralna slipot. Vtrata chutlivosti u plynnyj suchasnosti [Text] / Zigmunt Bauman, Leonid Donkis; [per. z angl. O. Budenka]. – K.: Duh i litera, 2014. – 280 s. – («Biblioteka sprotivyu, biblioteka nadii»).
2. Batler D. Zgurtovani tila ta polityka vulytsi [Elektronnyj resurs] / Dzhon Batler. – Rezhym dostupu: <http://eicp.net/transversal/1011/butler/uk>.
3. Bodriyar Zh. Symvolichnyj obmin e smert' [Text] / Zhan Bodriyar; [per. z fr. L. Kononovych]. – L.: Kalvariya, 2004. – 376 s.
4. Bodriyar Zh. Symulyakry e symulyatsyya [Text] / Zhan Bodriyar; [per. z fr. B. Shovkun]. – K.: Osnovy, 2004. – 230 s.
5. Erikson T. Tyraniya momentu: shvydkij e povilnij chas v informatsijnu dobu [Text] / Tomas Giland Erikson; [per. z angl. V. Dmytruk]. – L'viv: Kal'variya, 2004. – 196 s.
6. Lall D. Mas – media, komunikatsuya, kul'tura: global'nyj pidhid [Text] / Djems Lall; [per. z angl. O. Gritsenko ta in.]. – K.: K. I. S., 2002. – 264 s.
7. Levinas E. Mizh namy. Doslidzhennya Dumky-pro-inshogo [Text] / Emanuel' Levinas; [per. z fr.]. – K.: Duh i litera; Zadruga, 1999. – 312 s.
8. Maklyuen G. Ponimaniye Media: vneshniye rasshyreniya cheloveka [Text] / Gerbert Marshal Maklyuen; [per. s angl. V. Nikolayev]. – M.: Zhukovskij; Kanon-press-Ts.; Kutchkovo pole, 2003. – 464 s.
9. Melnik V. Lyudyna e tehnonauka v konteksti noosfernoj paradygmy [Text] / Volodymyr Mel'nik, Viktor Marynyuk // Visnyk LNU imeni Ivana Franka. – 2013. – Vyp.16. – S.3–17.
10. Mudrakov V. «Kontseptsyya religijnosti» F. Nitshe: absolyutnyj nigilizm chy nova metaphizyka lyudyny / V. Mudrakov // Totallogy – XXI. Postrelaktsychni doslidzhenya. – K.: TsGO NAN Ukrainy, 2013. – №29. – S.180–195.
11. Pitera D. Slova na vitri: istoriya komunikatsyyi / Dzhon Darem Piters; [per. z angl. A. Ishenko]. – K.: Vyd. dim «Kyivo-Mogylyanska akademiya», 2004. – 302 s.
12. S'oran (Emil' Choran). Doping duhu: esei [Text] / Emil' S'oran (Choran). – K.: Grani-T, 2011. – 184 s. («Deprofundis»).
13. Tejlor Ch. Etyka avtentychnosti [Text] / Charl'z Tejlor; [per. z angl.]. – 2-ge vyd. – K.: Dyh i litera, 2013. – 128 s.
14. Butler J. Uwikłani w plec. Feminizm i polityka tożsamości, przeł [Text] / Judith Butler [vct. Karolina Krasuska]. – Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2008. – 270 p.
15. Dominick J. R. The Dynamics of Mass Communication [Текст] / Joseph R. Dominick. – Boston: McGraw-Hill Companies, 1999. – 568 p.

16. Giddens A. Nowoczesność i tożsamość [Text] / Anthony Giddens. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010. – 328 p.

17. Castells M. Siła tożsamości [Text] / Munuel Castells. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – 464 p.

18. Cavell S. Must We Mean We Say. A book of Essays [Text] / Cavell Stanley. – Cambridge University Press, 1976. – 363 p.

Safonik L. M., Ph.D. in Philosophy Science, associated professor, doctoral student in the Department of Philosophy, Lviv National University named after Ivan Franko (Ukraine, Lviv), lidiyasafonik@gmail.com

Semantic mosaic of modern person's entity

The article states that the digital culture makes possible the existence of modern person within situational existential meanings. This is resulting in the formation of existential meaning mosaics. It is noted that the person is the semantic mosaic. Despite the communicative network, the person is intensifying its communication through information technology. On the positive side, the meaningful mosaic of person's life demonstrates the importance of the formation of meanings in the process of sense understanding, which is an integrative principle of the meaning of human existence.

Keywords: person, entity, life, sense, meanings, mosaic.

* * *

УДК 165.2

Ходус Е. В., кандидат социологических наук, доцент кафедры социологии, Днепропетровский национальный университет им. Олеся Гончара (Украина, Днепр), hodus@ukr.net

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ КАК МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ ФЕНОМЕНА ПРИВАТНОСТИ

Рассматриваются эвристические возможности социокультурного анализа в концептуализации феномена приватности. При этом особый акцент делается на одном из ключевых теоретических положений – принципе динамической взаимодополнительности «культурного» и «социального» планов реальности. Методологически это означает осознание устойчивой зависимости приватной сферы от «культурной стилистики». Утверждается, что приватность, будучи сферой феноменального опыта, субъективного по своей природе, неразрывно связанного с неартикулируемыми ощущениями и переживанием тех или иных событий, равным образом конституируется в динамической системе взаимодействий с культурными репрезентациями, идеологией, системой социальных институтов. Если исходить из такой социологической перспективы, представление о приватности как об автономной реальности кажется иллюзорным. Приватность оказывается частью той диалектически подвижной конструкции, которую формирует сам субъект, включенный в объективные социальные отношения (социальные структуры), хотя сами субъекты едва ли признают их существование. Поэтому так важно установить зависимость между индивидуальными интерпретативными усилиями и комплексом структурных ограничений, контекстуальных связей, наличествующей исторической ситуацией, которые лежат в основе этих интерпретативных процессов.

Ключевые слова: приватность, социокультурный анализ, социальный конструктивизм, феноменология.

(статья друкється мовою оригіналу)

Наверное, не будет преувеличением сказать, что приватность как самоценная индивидуально–личностная сфера или «личностный модус бытия» (так достаточно часто понимают «приватное»), становится сегодня определяющей жизненной ценностью для большинства людей. Очевидно, что разворачивающаяся на наших глазах «тирания приватности» (перефраз известной семантической лексемы «тирания интимности» Р. Сеннета) [15]) актуализирует вопросы исследовательской оптики осмысления данного феномена, оставшегося до недавнего времени маргинальной темой социально–философских рефлексий. Следует подчеркнуть, что статус полноценного предмета исследования приватность получает на волне серии эпистемологических «поворотов»

в гуманитаристике, заявивших о себе в последние десятилетия, и прежде всего – «антропологического поворота». Благодаря усилиям таких разных ученых как Н. Элиас, И. Гофман, П. Бурдьё, М. де Серто, Э. Гидденс, Ю. Лотман, В. Подорога, А. Левинсон, И. Утехин, В. Вахштайн, историки школы «Анналов», был сознательно смещен акцент анализа на микроуровень социальной реальности – уровень «приватного человека» с его практиками повседневной жизни.

Соответственно, ставя во главу угла настоящей статьи «приватные сюжеты» свою цель мы видим в обосновании эвристических возможностей такой концептуальной стратегии как социокультурный подход. Очевидно, что, говоря о приватности как предельно индивидуализированной, персональной сфере бытия, можно с определенностью настаивать на феноменальной природе приватности. В рамках гносеологической программы феноменологии данное утверждение предполагает принятие во внимание, по меньшей мере, двух методологически ориентирующих идей. Первая идея актуализирует исследовательский план рассмотрения приватности как предмета феноменальной работы, а не онтологической «данности». Это нужно понимать в том смысле, что приватность не существует, а «значит» и то «значение», «смысл», которое она имеет, следует искать в сознании самого субъекта. Тем самым приватность выступает феноменом, релевантным сущности самого человека. Вместе с тем акцент на интенциональности субъекта не отменяет вопроса – что «означает» приватность? Откуда данный феномен получает свой смысл?

Соответственно, вторая идея с очевидностью указывает на тот факт, что феномен приватности не следует отделять и от структур онтологизации, конституирующих наши интимно–личностные переживания. Определенно, индивидуальный, автономный опыт приватной экзистенции подразумевает наличие своеобразного «культурного фонда», ила как сказал М. Хайдеггер, «фонда понятийностей и непосредственных доступностей» [20, с. 34], составляющего смысловой ресурс, которым «питается» наше феноменальное понимание и переживание приватного. Стоит заметить, что в каждой культуре свой «фонд» смыслов, знаков, символов, значений приватности. Важно подчеркнуть при этом следующее: безусловно, приватность обладает феноменальным единством. Иначе говоря, приватность – это всегда приватность, однако ее значения и смыслы «встроены» в конкретную культурную парадигму, зависят от конкретных социокультурных регулятивов. По верному наблюдению Ж. Деррида, «у каждой эпохи есть свои признаки (у нашей – наши)» [8, с. 250]. То, что является сущностной характеристикой и детерминирующим признаком приватности в европейской культуре Нового времени, вовсе не является таковым в советской культурной традиции, а тем более в современных реалиях и специфика эта, ни в коей мере, не вторична к тому обстоятельству, что приватности присущи единые феноменальные основания.

Итак, в той мере, в какой мы готовы признать приватность феноменом нашего сознания, и вместе с тем актуальным явлением социокультурной жизни, его изучение предполагает взаимодополнительную и потому сложную систему теоретических интерпретаций, многообразии исследовательских стратегий и методов.